

REPERE CULTICE ALE TRADIȚIEI DESPRE SFÂNTUL ȘI MARELE MIR

Ierom. lect. dr. Rafael Povîrnaru

CULTIC ASPECTS REGARDING THE TRADITION OF HOLY CHRISM

Abstract: The treasury of all practices effected in the Orthodox Church includes among others the consecration of the Holy Chrism by the members of the Holy Synod of one of the Autocephalous Orthodox Churches. This liturgical act occurs exclusively during Saint Basil's Holy Liturgy, in the Maundy Thursday, with the frequency required by the immediate necessities manifested in that respective church. Beyond the multiple usage of the Chrism within the cult, It involves also a series of Mystical significations capable of transcending "the boundaries of materiality".

Keywords: Church, Tradition, Sacrament, cult, saint.

Tezaurul rânduielilor săvârșite în Biserica Ortodoxă cuprinde printre altele și slujba sfințirii Sfântului și Marelui Mir, de către membrii Sfântului Sinod al uneia dintre bisericile ortodoxe autocefale. Acest act liturgic se desfășoară cu exclusivitate, în cadrul Sfintei Liturghii a Sfântului Vasile cel Mare, în Joia Pătimirilor Mântuitorului Hristos, cu o frecvență de timp impusă de necesitățile imediate manifestate în cadrul respectivei biserici.

Dincolo de întrebuițarea multiplă a Mirului¹ în cadrul cultului, acesta comportă și o serie de semnificații mistice capabile a ne trece deplin "granița materiei".

În vederea susținerii celor afirmate mai sus, în materialul de față vom apela la unul dintre cele mai importante izvoare ale cultului ortodox – Euchologhion-ul Barberini Graecus 336, precum și la unul dintre liturgiștii mistici ai Tradiției – Sfântul Dionisie Pseudo – Areopagitul.

¹ Pentru aprofundarea prezentului subiect, a se vedea Ieromonah Rafael Povîrnaru, *Viața cultică a Bisericii după tratatele Pseudo-Areopagitice. O realitate autentic – creștină?*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2018.

Deși în opera dionisiană nu avem detalii exacte în legătură cu actele de cult săvârșite cu ocazia sfințirii bisericii, ci doar o mențiune legată de această realitate, făcută de către Areopagit în contextul descrierii rânduiei sfințirii Sfântului și Marelui Mir, în acest cadru, autorul apreciază pe de o parte că Mirul, odată sfințit devine izvor al sfințeniei, prin reprezentarea imediată a chiar persoanei Mântuitorului Hristos², mirodeniile ce alcătuiesc materia finită a Marelui Mir³ simbolizând, conform Tradiției Bisericii noastre la care și Dionisie aderă, darurile Sfântului Duh împărțite nouă de către Domnul Hristos prin intermediul materiei sfințite în Biserică, iar pe de altă parte, consideră aceste două realități - sfințirea Mirului și sfințirea Bisericii drept două planuri sfințitoare aflate în interdependență, lucru întărit și de Sfântul Nicolae Cabasila - "urmașul doctrinar" al autorului Areopagit, care afirmă că "toată puterea altarului vine de la untdelemn"⁴, adică de la Marele Mir. Fără Sfântul și Marele Mir nu poate exista biserică, dar nici fără lăcașul de cult sfințit în rânduială canonică nu pot exista niciun fel de lucrări tainice și sfințitoare, același Cabasila afirmând că "fără altar nu poate exista nici Euharistie, nicio altfel de lucrare în Hristos, întrucât "altarul este începutul oricărei rânduiei sau slujbe bisericești, fie că e vorba de Sfânta Împărțășanie, de ungere cu Sfântul Mir, de Preoție, fie chiar și de spălarea cea curățitoare a Botezului"⁵.

În aceste condiții vom proceda în lucrarea de față la a expune în cadrul aceluiași capitol, cele două aspecte cultice, legate indisolubil unul de celălalt, conform lui Dionisie, respectiv aceea a sfințirii Sfântului și Marelui Mir și aceea a consacării locașului de cult, așa cum acestea se văd desprinse atât din interiorul „Canonului liturgic”, cât și din tabloul rânduiei cultice actuale.

„Mirul” Hristos - temelie a Bisericii

Prin întreaga activitate a Mântuitorului, prin întruparea, răstignirea, învierea și înălțarea Sa, El a îndeplinit planul mai înainte de veci al lui Dumnezeu pentru om, îndumnezeirea celui ce de la început era „din neamul lui Dumnezeu”.

² "Așadar, compoziția simbolică a mirului, ca formă a celor fără de formă, ne sugerează că Iisus este izvorul îmbelșugat al bunelor miresme dumnezeiești", - Ierarhia Bisericească (I.B.), IV, 4, *Sfântul Dionisie Areopagitul, Opere Complete*, trad. și Introducere de Pr. D. Stăniloae, Ed. Paideia, București, 1996., p.87.

³ A se vedea și Ene Braniște, *Despre Sfântul și Marele Mir și taina mirungerii povățuirii liturgice și pastorale*, în „BOR”, nr.5-6, (1978), p. 530-535; *Idem, Despre Sfântul și Marele Mir*, în "Îndrumător bisericesc", Sibiu, 1982, p.279-283; *Idem, Sfințirea Sfântului și Marelui Mir*, în „BOR”, nr.3-4 (1965), p.220-225.

⁴ Sfântul Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, studiu introductiv și traducere din limba greacă de Pr.Prof.Dr. Teodor Bodogae, Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2009, p.166.

⁵ *Ibidem*, p. 160.

Dar a trăi în Hristos, a se afla Hristos în noi cu Trupul înviat și înălțat și deplin prevmatizat are loc numai în Biserică prin Duhul Sfânt, prin al doilea Mângâietor, „care dintr-ale Mele va lua” și care ne introduce în relația iubitoare dintre Tatăl și Fiul.

Îndată după învierea și înălțarea Sa la cer, Mântuitorul Hristos devine imposibil de atins din punct de vedere trupește, așa cum de altfel aveau să se bucure sfinții Săi Apostoli. Cu toate acestea, Domnul nu lasă omenirea nicicum într-un impas, ci, prin intermediul Bisericii și al lucrărilor sale sacramentale, apelând la materiile vitale pentru viața noastră - apa, pâinea, vinul și untdelemnul, Mântuitorul le schimbă finalitatea, făcându-le în chip desăvârșit, adevărate izvoare de sfințenie și binecuvântare, pătrunzând chiar El Însuși în noi „ca să pună în trupul nostru începutul sfințirii care are însă nevoie pentru primirea și desăvârșirea ei de credința și efortul primitorului”⁶. Potențialitatea desăvârșirii nu poate fi dobândită decât prin intermediul Sfintelor Taine. La rândul lor, Sfintele Taine, ca brațe ale dumnezeirii aici pe pământ, nu pot fi săvârșite decât în Biserică, în Duhul Sfânt.

După înălțarea Sa la cer, Domnul Hristos făgăduise că va trimite pe Duhul Sfânt: „Și Eu voi ruga pe Tatăl și alt Mângâietor vă va da vouă, ca să fie cu voi în veac, Duhul Adevărului pe care lumea nu poate să-L primească pentru că nu-L vede, nici nu-L cunoaște; voi îl cunoașteți că rămâne la voi și în voi va fi. Nu vă voi lăsa orfani; voi veni la voi. (Ioan 14, 16 - 18). Astfel se naște Biserica - “școala desăvârșitei înțelepciuni și cununa revelațiunii”⁷.

Mântuitorul mai înainte spusese: “Să vă iubiți unul pe altul. Precum v-am iubit Eu pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul. Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii cu alții” (Ioan 13, 34-35).

La Cincizecime, Biserica⁸- adevăratul “centru cosmic”⁹ vine în istorie prin puterea Duhului Sfânt pe care Tatăl îl trimite lumii, ca prin lucrarea Lui în Biserică, oamenii să-și împrăpieze roadele mântuirii în Hristos.

⁶ Lector univ.dr.Ciprian Streza, *Semnificația sfințirii Sfântului și Marelui Mir*, în *Anuarul Facultății de Teologie “Andrei Șaguna” din Sibiu*, serie nouă V (XXX), 2004-2005, p.293-301, http://www.seminarulteologicbuzau.ro/concursuri_doc/Autocefalia.pdf, accesat la 29.11.2018.

⁷ Gala Galaction, *Ziua Domnului*, E.I.B.M.B.O.R., București, 1958, p.113.

⁸ A se vedea și Dumitru Stăniloae, *Biserica în sensul de lăcaș și de largă comuniune în Hristos*, în „O”, nr.3 (1982), p. 336-346; Nicolae Necula, *Simbolismul lăcașului de cult în opera liturgică a Sfântului Simeon, arhiepiscopul Tesaloniceului (sec. XV)*, în „GB”, nr.9-12, (1982), p. 634-650.

⁹ IPS. Prof. Univ. Dr. Laurențiu Streza, “*Simbolul liturgic în arhitectura bisericii, lăcaș de închinare*”, *Revista Teologica*, nr. 2 (2010), p.113-125 <<http://www.revistateologica.ro/articol.php?r=30&a=3469>>, accesat la 29.11.2018.

Iisus Hristos nu și-a asumat umanitatea ca un scop care îl privea pe El, ci pentru ca din Trupul Său să extindă mântuirea ca viață dumnezeiască în întreaga omenire. Biserica reprezintă tocmai această încorporare a lumii în trupul lui Hristos¹⁰.

Biserica aflată potențial în Trupul lui Hristos ia astfel ființă concretă prin iradierea Duhului Sfânt din Trupul Său în oameni, lucru care începe la Pogorâre (atunci când vedem Duhul că nu se poartă „deasupra apelor”, deasupra vieții de pe pământ – pentru că apa este elementul primordial al vieții, cu valoare de simbol – ci coboară în creația Sa pentru a o învrednici de participare la plinătatea existenței lui Dumnezeu, prin har) când Duhul Sfânt coboară peste apostoli, făcându-i primele mădulare ale Bisericii, primii credincioși în care se extinde puterea trupului pnevmatizat al lui Hristos¹¹.

Duhul Sfânt trebuie privit totdeauna ca Duhul lui Hristos, deci nu trebuie văzut în nici un fel despărțit de Hristos. Lucrarea Treimii este o lucrare unitară, chiar dacă participarea Persoanelor la această lucrare se face din poziția lor proprie; această poziție este proprie, dar nu solitară, în afara perihorezei. E falsă imaginea unui Hristos în cer și a Duhului Sfânt în Biserică, pentru că nu ia în serios unitatea Persoanelor Treimice¹².

Prezența lui Hristos ca Trup al Bisericii ne arată tipul umanității (pentru că Hristos a fost modelul lui Adam), iar prin Duhul Sfânt, această umanitate prinde contur în fiecare om care alege să se deschidă Duhului.

Cincizecimea restituie lumii prezența interiorizată a lui Hristos și îl revelează acum nu înaintea, ci în lăuntru ucenicilor¹³. Sfinții Apostoli peste care vine Duhul Sfânt la Cincizecime îi face să strălucească, pentru că Duhul lui Hristos cel înviat vine acum și în ei, umplându-i (Fapte 2, 1-4), dându-le putința de propovăduire a Cuvântului celor aflați atunci în Ierusalim (Fapte 2, 37-41), deoarece “cu cât ne apropiem mai mult de Dumnezeu, cu atât devenim mai conștienți de darul Său”¹⁴.

Ca o consecință a căderii, acțiunea Duhului Sfânt devenise exterioară lumii și abia în momentul sacru al Botezului de la Iordan, Duhul se așează asupra umanității lui Hristos, iar în ziua Cincizecimii devine efectiv lucrător înăuntrul firii, se așează în interiorul sfințeniei umane¹⁵. Cincizecimea marchează istoria Bisericii, vestește împărăția viitoare. Duhul Sfânt ne duce în lăuntru Trupului lui Hristos, Biserica, drept împreună moștenitori cu Hristos ai lui Dumnezeu

¹⁰ Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, *Învățătura despre Biserică*, în *îndrumări misionare*, București, 1986, p. 381-382.

¹¹ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, E.I.B.M.B.O.R., București, 2006, p. 196.

¹² *Ibidem* p. 197.

¹³ Paul Evdokimov, *L'Esprit Saint dans la Tradition Orthodoxe*, Paris, Les Edition du Cherf, 1969, p. 90.

¹⁴ Alexander Schmemmann, *Postul cel Mare*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1995, p. 129.

¹⁵ Paul Evdokimov, *Sfințenia în Tradiția Bisericii Ortodoxe* (trad. Ioan V. Georgescu), în “MB”, nr.10-12 (1975), p. 576.

(Rom. 8, 17); ne face fii în Fiul și în Fiul noi îl cunoaștem pe Tatăl, iar „viața veșnică aceasta este: să Te cunoască pe Tine, singurul și adevăratul Dumnezeu, și pe Iisus Hristos pe care L-ai trimis”. Duhul Sfânt lucrează înfierea umanității, după har și ne ridică la comuniunea cu Tatăl.

Noi, oamenii în parte am ales separarea de Biserică și îi pervertim sensul; Biserica nu e un loc, o instituție sau altele asemenea; Biserica e o stare înainte de toate, o stare harică. Dar harul înseamnă relație, iar noi, persistând în afara relației vii cu Dumnezeu (chiar și atunci când Îl acceptăm, dar Îl privim ca depărtat de lume și nu socotim starea comuniunii drept o realitate perfect posibilă și accesibilă nouă, tuturor) rămânem în afara harului.

Biserica este destinată să unească toată creația. Sfântul Apostol Pavel arată că Biserica este însuși Trupul lui Hristos (Efes. 1, 23; 5, 23) care are multe mădulare. Hristos este Capul trupului Bisericii (I Cor. 1, 24 și 18). “Să sporim în toate, în El, care este Capul Bisericii, în Hristos, din care tot trupul bine alcătuit și bine încheiat și hrănit prin toate legăturile își săvârșește, prin lucrarea potrivită fiecărui mădular, creșterea în trup” (Efes. 4, 15-16).

Prin Hristos, Cap al Bisericii (Col. 1, 18), ipostasul divin existent mai înainte de veci și-a împrumutat chipul uman, centrând firea umană în acest ipostas și activând-o în modul cel mai propriu ei. El a ridicat această pârgă la starea de jertfă, superioară oricărei preocupări egoiste de sine, și la starea de înviere, purtând prin aceasta cele două stări imprimare în mod îmbinat în trupul său, ca să ne comunice și nouă puterea de a ni le însuși sau de a ne ridica umanitatea noastră la ele. Iar aceasta înseamnă a ridica umanitatea noastră la ele, în unirea cu infinitatea lui Dumnezeu cel Personal, căci numai prin jertfă, predându-ne lui Dumnezeu, dăruim zidurile care ne închid în mărghinirea noastră și intrăm în comuniune deplină cu Dumnezeu și cu semenii¹⁶.

Prin Hristos, Biserica se alcătuieste ca un întreg armonios¹⁷, ca un organism universal în care fiecare mădular are și exercită lucrarea corespunzătoare lui (Efes. 4, 15-16) și este legat de celelalte mădulare cu care împărtășește bucuria participării la dumnezeire - făcută accesibilă omului de către Fiul și împărtășită de El prin Duhul Sfânt, întregului trup și fiecărui om în parte, prin Sfintele Taine. *Umanitatea răscumpărată și înnoită prin Crucea și învierea lui Hristos nu se constituie în trup al lui Hristos decât prin încorporarea ei activă în Acesta*¹⁸.

Această încorporare în Hristos și în Biserica Sa, prin Duhul Sfânt nu se poate defini decât în perspectiva persoanei. Iisus Hristos ca persoană se extinde în aceia care îl primesc în cadrul unei relații personale.

În Biserică, cei care au primit sarcina să răspundă acestei chemări la comuniune și la sfințire sunt episcopii și preoții, urmași direcți ai Sfinților Apostoli:

¹⁶ Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 210.

¹⁷ *Ibidem* p. 211.

¹⁸ Pr. Prof. Dumitru Radu, *op. cit.*, p. 388.

„Luați Duh Sfânt. Căroră veți ierta păcatele, le vor fi iertate și căroră le veți ține, vor fi ținute” (Ioan 20, 22-23); „Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura. Cel ce va crede și se va boteza, se va mântui, iar cel ce nu va crede, se va osândi” (Marcu 16, 15-16).

Toți oamenii au primit chemarea să se încorporeze în Hristos, să devină mădulare ale Trupului: “El voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (I Tim. 2, 4), deoarece “El s-a dat pe sine preț de răscumpărare pentru toți” (I Tim. 2, 6). Hristos însă prețuiește libertatea umană într-o măsură pe care poate nu vom fi capabili niciodată să o înțelegem, ca Unul care a creat libertatea. El nu forțează pe nimeni să fie mădular al Trupului Său: “Iată, Eu stau la ușă și bat. De va auzi cineva glasul Meu și va deschide ușa, voi intra la el și voi cina cu el și el cu Mine” (Apoc. 3, 20). Prin aceasta se adeverește cuvântul Mântuitorului din parabola lucrătorilor - „mulți sunt chemați, dar puțini aleși” (Matei 20, 16) precum și din parabola nunții fiului de împărat (Matei 22, 1-14). Haina de nuntă este veșmântul luminos pe care îl dobândește cel încorporat în Hristos.

Paul Evdokimov spune că: “Biserica este sfântă prin sfințenia lui Hristos (Efes. V). Fiind izvor al Tainelor, ea alcătuiește comunitatea sfinților. În multe încercări din cursul timpului, cum ar fi lupta împotriva montanismului și a donatismului s-au precizat aceste aspecte cu privire la sfințenia mădularelor: Biserica nu este o comunitate formată numai din sfinți desăvârșiți; specificul și sublimul ei este de a fi în același timp Biserica celor ce se pocăiesc și a celor care pier (Sfantul Efrem Sirul) și participare a păcătoșilor la lucrurile sfinte. Ea slăvește atotsfințenia lui Dumnezeu, și mărturisește că orice păcătos care trăiește viața Bisericii primește măsura sfințeniei care îi este accesibilă lui”¹⁹.

Serghei Bulgakov afirmă că : “Sfințirea Bisericii, făcută prin sângele lui Hristos, a fost împlinită de Duhul Sfânt. Biserica este Casa lui Dumnezeu, așa după cum trupurile noastre sunt biserici în care sălășluiește Sfântul Duh. Viața în Biserică este o realitate superioară la care participăm și, prin aceasta ne sfințim. Sfințenia este substanța însăși a duhului Bisericii”²⁰.

Fiul lui Dumnezeu, prin întruparea Lui și prin trimiterea Duhului Său Cel Sfânt a adus putința îmbrăcării în sfințenie a tuturor celor ce I se deschid prin credință. Căci Hristos ni s-a făcut tuturor înțelepciune de la Dumnezeu, dreptate și sfințenie și răscumpărare (I Cor. I, 30).

Biserica duce la îndeplinire lucrarea ei sfințitoare asupra întregii firi, prin comunitățile credincioșilor adunate în locașurile bisericești. Credincioșii devin astfel mijlocitori ai harului pentru această fire, „care până acum suspină”, așteptând și ea mântuirea, care nu este separată de a omului.

¹⁹ Paul Evdochimov, *Sfințenia în tradiția Bisericii ortodoxe*, p. 576-577.

²⁰ Serghei Bulgakov, *Ortodoxia*, Ed. Paideia, București, 1994, p. 120-121.

Sfânta Liturghie și cele șapte Sfinte Taine săvârșite în locașul bisericesc au menirea să transfigureze întreaga lume. De aici pornește caracterul sfânt al locașului. Lăcașurile bisericești au fost comparate cu niște flori care, deși cresc în anumite locuri, își întind parfumul lor peste tot, oriunde sunt ființe capabile să îl simtă.

Creștinismul apusean s-a depărtat de caracterul sfânt al Bisericii; a intervenit diferența dintre sacru și sfânt, iar sfințenia a devenit ceva inaccesibil; de fapt însă nu a avut loc o îndepărtare a lui Dumnezeu de om, ci invers, dar omul simte această distanță fără a vedea că dispune de posibilitatea înlăturării ei.

În Ortodoxie, în inexistența deosebirii dintre sfânt și sacru e implicată conștiința că Dumnezeu este prezent El însuși în mod personal în lucrările Sale necreate cu privire la creaturile ridicate la o nouă viață, cea bisericească. „Ființa aceasta atât de firavă și umplerea ei de mărirea nemărginită a creatului se explică prin faptul că Dumnezeu este personal. Dacă ar fi impersonal, ar strivi-o odată ce *e atât de mică. Iată de ce trăirea sfințeniei lui Dumnezeu, pătrunsă în toate ale Bisericii, nu e o trăire de care omul se simte înspăimântat, amenințat, strivit, ci asemenea trăirii unui copil la sânul părintesc a toate cuprinzător, însă și atotiubitor*”²¹.

Tot ce este sfânt sau sfințit aici pe pământ, ca de altfel în toată creația, își are sursa în sfințenia lui Dumnezeu. Oriunde am întâlni sfințenia, ea ne impune în chip tainic, interior și nu deliberat, o atitudine, un simțământ al unei întâlniri inefabile²².

Unii sfinți părinți, plecând de la simbolismul actelor din legea veche, au văzut în modelul Cortului de pe Sinai un model al locașului bisericesc, sau într-un sens mult mai larg, al Bisericii universale. Ei au văzut în acest cort de pe Sinai tot o prefigurare spirituală a însuși Cuvântului dumnezeiesc, în care se cuprind înainte de creație, într-un mod virtual, ca rațiuni existente mai înainte de veci, chipurile tuturor creaturilor, iar după creație și opera de mântuire a lui Hristos, înseși creaturile recapitulate în El.

Sfântul Grigore de Nyssa vede în cortul de pe Sinai în primul rând, modelul comuniunii universale în Hristos: „Puterea cuprinzătoare a fapturilor, în care locuiește toată plinătatea dumnezeirii, cortul de obște al tuturor, care cuprinde în el toate”²³ și „Cine este atât de mare ziditor de Templu, precum Cel ce a pus temeliiile lui în munții cei sfinți, adică în prooroci și apostoli și apoi zidește, cum zice Pavel, pe temelia apostolilor și a proorocilor, pietrele vii și însuflețite care se orânduiesc de către El spre buna întocmire a zidurilor, după cuvântul

²¹ Walter Kasper, *Wort und Sacrament*, în vol. *Martyria, Liturgia, Diakonia, Grunewald*, Mainz, 1968, p. 250 și urm.

²² Antonie Plămădeală, *Ideea de sacru la R. Otto din punct de vedere Ortodox*, în “O”, nr.3 (1958), p. 438.

²³ Sfântul Grigore de Nyssa, *Despre viața lui Moise*, , traducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, în *Scrieri. Partea întâia* (PSB29), Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1982, p. 79.

proorocului (Ps. 36, 2 .) *în așa fel că, închegându-se în unitatea credinței și în legătura păcii, să facă să crească prin ele templul cel sfânt, ca să se facă locuința lui Dumnezeu în Duh*"²⁴.

Despre sfințirea Sfântului și Marelui Mir în Euchologion-ul Barberini Graecus 336²⁵

În paginile celui mai vechi Euchologion bizantin regăsim și câteva mențiuni referitoare la sfințirea Sfântului și Marelui Mir. Desprindem așadar următoarea descriere ritualică:

„[Pregătirea și sfințirea Mirului]

[140] *Pregătirea nardului: pentru 10 xestii [4 l] de untdelemn, o litră și jumătate [580 g] de căprișor, o litră [320 g] de iris [stânjenel]; o jumătate de litră [166 g] de rasdon, trei sferturi de litră [240 g] de aspalthon. Acestea trebuie tăiate fin și muiate în apă două zile, într-un cazan lustruit, după care să se introducă untdelemnul să se moaie și să se fiarbă totul o zi întreagă.*

Al doilea preparat: ghimber, o litră [320 g]; xilokariofil, opt uncii [208 g]; mirobolan, șase uncii [156 g]; casamon, șase uncii [156 g]; cassie, șase uncii [156 g]; teremint, două uncii [52 g]; smirnă, o uncie [26 g]; balsam bun, două uncii și jumătate [65 g]. Acestea înmoaie-le și fierbe-le în chip asemănător, afară de teremint, smirnă și balsam, fiindcă ele sunt fierțe dinainte.

[141] *Rugăciune la facerea Mirului, care are loc în Sfânta Joi a Săptămânii Mari, numai de către episcop.*

Făcându-se după rânduială toată Sfânta Liturghie, când se duc Sfintele Daruri pe Sfânta Masă, se duce împreună cu ele de către prezbiteriu și Mirul și se depune și el pe Sfânta Masă, aproape de primul disc din stânga. Și arhiereul face toată Sfânta Ofrandă [Anafora] până la ecfonisut: „Și să fie milele marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru”. Iar după „Amin” nu se face încă nici deschiderea ușilor, nici diaconul nu iese în amvon să facă rugăciunea [ectenia] din mijloc, ci în tăcere arhiereul se ridică și în timp ce arhidiaconul spune în dumnezeiescul altar „Să luăm aminte!”, urcă pe postamentul sfântului jertfelnic și pecetluiește Mirul de trei ori [cu semnul crucii] și iarăși coboară. Și aplecându-se, începe rugăciunea așa:

Doamne al milei și Tată al luminilor, de la Care se dă orice dăruire bună și orice dar desăvârșit [Iac 1, 17], dă-ne și nouă, nevrednicilor, har spre slujirea acestei mari și de viață făcătoare Taine, așa cum i-ai dat lui Moise, credinciosul Tău slujitor [Is 14, 31; Ev 3, 6], robului Tău Samuel și sfinților Tăi apostoli, și trimite Preasfântul Tău Duh peste Mirul acesta. Și fă-l ungere împărătească,

²⁴ *Ibidem*, p.79.

²⁵ Traducere după ed. S. Parenti/E.Velkovska: *L'Euchologio Barberini Gr. 336* (Bibliotheca „Ephemerides Liturgicae” Subsidia 80) Roma, 1995 apud. Ioan I.Ică jr., *Canonul Ortodoxiei I, Canonul apostolic al primelor secole*, ed.Deisis/Stavropoleos 2008.

ungere duhovnicească, păzitor al vieții, sfințitor al sufletelor și al trupurilor, untdelemn de veselie [*Ps* 44, 8], care în Legea Veche s-a ivit și în Noul Legământ a strălucit, cu care au fost unși preoți și arhieriei, profeți și împărați, prin care i-ai uns și pe sfinții Tăi apostoli și pe toți cei care prin baia nașterii din nou [*Tit* 3, 5] au fost născuți din nou de ei și de episcopii și prezbiterii care le-au urmat până astăzi. Așa, Doamne, Dumnezeule Atoatețitorule, arată-l prin venirea închinatului și Sfântului Tău Duh, veșmânt de nestricăciune [*I Co* 15, 54] și pecete desăvârșitoare pusă peste cei ce la baia Ta dumnezeiască primesc sfânta Ta numire, a Unuia-Născut Fiului Tău și a Sfântului Tău Duh, ca să fie înaintea Ta casnici și cetățeni ai Tăi recunoscuți, slujitori ai Tăi și slujitoare ale Tale, sfințiți la suflet și la trup, eliberați de orice răutate și răscumpărați din orice păcat, iar prin îmbrăcarea veșmântului slavei Tale nestricăcioase să fie recunoscuți prin acest sfânt semn al Tău de sfinții îngeri și arhangheli și de toată puterea cerească și să fie înfricoșători pentru duhurile rele și neurate; ca să fie pentru Tine un popor ales [*Tit* 2, 14], o preoție împărătească, un neam sfânt [*I Ptr* 2, 9], pecetluit prin acest preacurat Mir și avându-L pe Hristosul/Unsul Tău în inimile lor, să fie un sălaș de locuire al Tău, al lui Dumnezeu și Tatăl în Duhul Sfânt. *Apoi îndreptându-se, spune cu glas mare:* Că Sfânt ești Dumnezeul nostru și întru sfinți Te odihnești, și Ție slavă înălțăm [Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin].

[142] *Iar după „Amin”, spune:* Pace tuturor!

Și în timp ce arhidiaconul spune: Capetele noastre Domnului să le plecăm!, arhierul se roagă și spune:

Ție, Dumnezeului și Împăratului a toate, mulțumindu-Ți, Ți-am plecat gâtul inimilor noastre, căci deși eram nevrednici, ai binevoit să fim slujitori ai acestor Sfinte Taine. Vestind mila Ta pe care ai revărsat-o din belșug peste noi, ne rugăm ca toți să primească de la Tine sfințirea, ca un mir revărsat pe cap [*Ps* 132, 2], pentru că Mir vărsat [*Cânt* 1, 3] este Numele Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos/Unsul, al Unuia-Născut Fiului Tău, întru Care se umple de bună-mireasmă toată lumea cea văzută și cea nevăzută. Și Ție se cuvine de la toți închinare și mulțumire, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Și după „Amin” se face deschiderea ușilor și, în timp ce diaconul începe rugăciunea [ectenă] din mijloc, preotul se pleacă iarăși și continuă, isprăvind cele ce urmează ale dumnezeieștii Ofrande²⁶.

După cum se poate vedea, *Euchologion-ul Barberini Graecus 336* găzduiește în paginile sale și câteva informații în legătură cu sfințirea Sfântului și Marelui Mir. Primele relatări fac referire la mirodeniile sau materiile necesare

²⁶ *Ibidem*, p. 965-967.

preparării viitorului Mir. De asemenea aflăm că, în deplin acord cu rânduiala actuală a Bisericii, precum și cu detaliile descrise în lucrarea lui Dionisie, Marele Mir se sfințește în timpul Sfintei Liturghii, de către episcop. Într-o accepțiune mai largă, specific momentului istoric respectiv, acest act sfințitor era considerat drept o “mare și de viață făcătoare Taină”, ceea ce a determinat o construcție ritualică deosebită, întrucât în aceeași rugăciune întâlnim “epicleza” conturată în formularea: “și trimite Preasfântul Tău Duh peste Mirul acesta”, iar “anamneza” ne este oferită de “aducerea aminte” a mirului, “care în Legea Veche s-a ivit și în Noul Legământ a strălucit, cu care au fost unși preoți și arhierii, profeți și împărați, prin care i-ai uns și pe sfinții Tăi apostoli și pe toți cei care prin baia nașterii din nou [Tit 3, 5] au fost născuți din nou de ei și de episcopii și prezbiterii care le-au urmat până astăzi”. Ca o întărire a celor menționate anterior, observăm din conținutul celei de-a doua rugăciuni, catalogarea expresă a ritualului vizat, drept “Sfântă Taină”. Nu trebuie să ne mire deloc această abordare, întrucât Biserica primară recunoștea ca sfântă taină inclusiv ceea ce astăzi este apreciat drept ierurgie. Un alt detaliu relevant ce emană din textele furnizate de Euchologion este cel surprins îndeosebi în conținutul celei de-a doua rugăciuni, prin care se menționează că: “Mir vărsat [Cânt 1, 3] este Numele Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos/Unsul, al Unuia-Născut Fiului Tău, întru Care se umple de bună-mireasmă toată lumea cea văzută și cea nevăzută”. Într-un registru mistic specific spațiului creștin, aceste ultime cuvinte citate devin sinonime cu ceea ce afirmă însuși Dionisie, în opinia căruia “compoziția simbolică a mirului, ca formă a celor fără de formă, ne sugerează că Iisus este izvorul îmbelșugat al bunelor miresme dumnezeiești”²⁷.

Sfântul și Marele Mir - materie a desăvârșirii la Dionisie

În capitolul al IV-lea, sfântul Dionisie ne pune înaintea câteva repere duhovnicești legate de Sfântul și Marele Mir. Mai exact, intenția avută în vedere de către autor nu este aceea a evidențierii efective a “Sfintei Taine a Mirului”, ca parte integrantă din triada inițierii ecleziale – botez, mirungere, euharistie, ci privește sfințirea Mirului și folosirea acestuia, îndeosebi la sfințirea altarului.

Sucesiunea inițiativă expusă de către autor nu este una și aceeași cu cea pe care Biserica o cunoaște astăzi. Respectiv, dacă în zilele noastre drumul nostru inițiativ în corpul eclezial cunoaște ordinea: botez, mirungere, euharistie, la autorul tratatelor areopagitice observăm nu doar o inversare a celor trei etape: botez, euharistie, mir, ci, în același timp, taina mirungerii este în fapt o ierurgie, aceea a sfințirii Sfântului Altar.

²⁷ I.B. IV, III, 4, *op. cit.*, p. 86.

Cu toate acestea, convingerea noastră cu privire la coerența logică și duhovnicească avută în vedere inițial, este una deplină, iar aceasta rezidă din conținutul operei unui alt sfânt părinte al Bisericii noastre – Sfântul Nicolae Cabasila, despre care se cunoaște foarte limpede că, în elaborarea lucrării sale „Despre viața în Hristos” s-a inspirat profund din opera liturgică a Areopagitului. Astfel, Sfântul Nicolae Cabasila ne spune că „altarul este izvorul și începutul oricărei rânduiei sau slujbe bisericești, fie că este vorba de Sfânta Împărtășanie, de ungerea cu Sfântul Mir, de Preoție, fie de spălarea cea curățitoare a Botezului”²⁸.

Întrucât, așa cum afirmă același autor, Hristos este „în același timp și preot și jertfă și altar”, de aceea e firesc ca întreaga slujbă preoțească să pornescă de la Hristos și de la altar”²⁹.

Prin urmare și Sfântul Dionisie a avut în vedere, după cum vom vedea mai departe, cele mai sus menționate de către Nicolae Cabasila, cu atât mai mult cu cât, autorul areopagit s-a dovedit a fi sursa de căpătâi pentru sfântul scriitor grec.

Din aceasta înțelegem că prin consacrarea sa, sfântul altar devine tărâmul din care izvorăște către noi toată lucrarea sfințitoare a harului, “iar fără altar suntem lipsiți de desăvârșire, de unirea în tăcere apoteotică cu UNUL Cel necuprins în cuvinte – HRISTOS”.

În relatarea sa privitoare la rânduiala sfințirii Sfântului și Marelui Mir, Dionisie ne expune un ritual ce constă din:

o procesiune de cădere;

cântarea de psalmi și citirea din Scripturi;

așezarea mirului de către ierarh pe dumnezeiescul altar, acoperit de jur-împrejur cu douăsprezece sfinte aripi, în timp ce toți cei prezenți cântă sfânta „cântare a proorocilor de Dumnezeu însuflețiți”, adică Sfinte Dumnezeule și Aliluia³⁰;

în final, arhiereul rostește o rugăciune în fața Mirului.

Se cuvine să menționăm faptul că, asemenea Sfintei Liturghii, și în rânduiala sfințirii Sfântului și Marelui Mir are loc scoaterea afară a celor nedesăvârșiți³¹.

Acest detaliu devine mărturie incontestabilă că, asemenea rânduiei actuale, și atunci, sfințirea Marelui Mir se făcea în deplină legătură cu Sfânta Liturghie.

Din conținutul ulterior al capitolului referitor la Sfântul Mir pot fi desprinse două aspecte:

Pe de o parte, mirul simbolizează ceva ascuns, secret, păstrat departe de ochii profanului, tratat cu venerație și cutremur, cele 12 aripi simbolizând atât “ocrotirea extremă a ascunsului secret, cât și cele 12 aripi ale Serafimilor, care

²⁸ Sf. Nicolae Cabasila – *Despre viața în Hristos*, p. 158.

²⁹ *Ibidem*, nota 1, p.7.

³⁰ *Vezi Sfântul Dionisie...*, p. 111.

³¹ I.B. IV, II, p. 85.

acoperă prezența lui Dumnezeu”³². În același timp, mirul devine simbol al unei realități lăuntrice dobândite prin intermediul Sfintelor Taine.

Pe de altă parte, această realitate lăuntrică este Însuși Mântuitorul Hristos. În acest sens, Dionisie afirmă: „Așadar, compoziția simbolică a mirului, ca formă a celor fără de formă, ne sugerează că Iisus este izvorul îmbelșugat al bunelor miresme dumnezeiești”³³. De asemenea, ne sugerează că Mântuitorul Hristos este izvorul tuturor realităților tainice:

„Dumnezeiescul mir se folosește pentru desăvârșirea a tot ce e sfințit, arătând astfel, potrivit Scripturii, pe Cel sfințit sfințind, ca UNUL ce este pururea același cu Sine în toată lucrarea cea bună a dumnezeieștii obârșii”³⁴, mențione pe care autorul o aduce în atenția noastră.

În concluzie, putem observa nu doar complexitatea imediată a consacrării Mirului drept materie sfințitoare, dar și o deplină fidelitate a Ortodoxiei față de Tradiție, ca izvor de viață liturgică în cadrul Bisericii, dar și de manifestare a “vieții în Hristos”.

³² A. Louth, Andrew Louth, *Dionisie Areopagitul. O introducere*, Ed. Deisis, Sibiu, 1997, p. 100.

³³ I.B. IV, III, 4, p. 86.

³⁴ I.B. IV, III, 10, p. 88.